

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Milana Durňaka

„Analytické dispozície vizuálnej etnografie. Konfigurácia efektívnych audiovizuálnych nástrojov interpretácie kultury“

předkládané v roce 2019 na Ústavu etnologie

I. Stručná charakteristika práce

Záměrem předkládané disertační práce je prezentovat „inovativní“ či „efektivní“ atributy vizuální antropologie či etnografie, její východiska, různé metody, její výhody a uplatnitelnost ve výzkumu kulturních fenoménů. Integrovanou součástí disertační práce je příloha obsahující rozsáhlý vizuální materiál, zejména tři filmy vytvořené či spoluvytvořené autorem práce.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Práce Milana Durňaka je ve svých cílech ambiciózním počinem nadějného filmaře-antropologa. Její přínos spočívá zejména v prezentaci tří zdařilých filmů a v otevřeném popisu jejich přípravy, a etických a dalších otázek spojených se samotnou realizací. Slabou stránkou práce je na disertační práci chudý seznam použité literatury (3 a půl stránky), nekritický kompilační charakter „teoretických částí“, mimořádně skromné závěry, absence širšího rozboru „analytických dispozic vizuální etnografie“ a hlubší diskuze „efektivních audiovizuálních nástrojů interpretace kultur“ (tj. obsah práce nepřilíží názvu).

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Cíle práce jsou především metodologické, autor usiluje o popis a prezentaci využití vybraných „inovativních“ metod. Jak vyplývá ze závěru, účelem práce je zřejmě přispět do obecnějšího diskurzu sociokulturní antropologie, která, dle představeného názoru autora, čelí novým výzvám a změnám povahy zkoumaného terénu. Autor se domnívá, že právě možnosti vizuální antropologie či etnografie mohou umožnit odhalovat různé jinak nepřístupné aspekty kulturních fenoménů. Ilustrací a zároveň výstupy svého bádání autor prezentuje v audiovizuálních projektech *Muzikanti* a *Watching Last Judgement* a dokumentu *Jožka*.

V první části autor představuje východiska svého uvažování – tzv. fenomenologickou a antropologickou perspektivu. V části „Fenomenologická perspektiva“ (na níž navazuje „Filmová perspektiva“) vychází zejména z Petříčkova překladu Merleau-Pontyho *Viditelné a neviditelné* (jenž převádí do slovenštiny) a dále z prací Bergera a Flussera. Ona fenomenologická perspektiva je zde pouze načrtnuta, bohužel zde chybí autorův kritický rozbor a vlastní argumentace. Kompilační povaha teoretických pasáží je bohužel přítomná v celém textu a považuji jí za slabinu předkládané práce. Podkapitola „Antropologická perspektiva“ je bohužel popisná, zkratkovitá, bez vlastních autorských vhledů.

Jádro psané části práce tvoří příklady aplikace „inovativních“ či „experimentálních“ postupů ve vizuální etnografii. První kapitola se zabývá audiovizuálním časoběrem *Muzikanti*. Zde bych uvítala větší diskuzi o výhodách časoběrného přístupu (byť toto zaměření bylo spíše dílem náhody) a interpretaci

výsledků audiovizuálního a „virtuálního“ výzkumu (byť je výstup v podobě filmu plánován až na rok 2020). Zcela bych se vyhnula pojednání o „etnicitě“, případně bych jí podrobila kritickému zkoumání a studiu (nicméně autor se, jak sám poznamenává, tomuto tématu hlouběji nevěnuje). Místo interpretace a analýzy autor uvádí přehled experimentálních přístupů. Tuto pasáž bych spíše umístila do úvodu práce, případně bych jí více vztáhla na autorský projekt.

Druhá kapitola *Watching Last Judgment* opět pojednává o autorském počínu autora, který „je vizualizovaním mojej vlastne zažitej skúsenosti, tak ako som ju prostredníctvom svojich zmyslov vnímal a transcendentoval do audiovizuálnej podoby“, a který „průběžně podléhal“ „subjektivní konotaci“ autora. V této části opět absentuje hlubší rozbor metody a interpretace jejího uplatnění. Autor však nabízí poměrně širokou prezentaci etických otázek, angažovanosti a „intervenčnosti“ v dokumentárním a etnografickém filmu.

Třetí část se vztahuje k filmu *Jožka*, na kterém autor spolupracoval v roli „kameramana“ a „antropologa“. V této části autor rozebírá konfliktní interdisciplinární spolupráci s režisérem – angažovaným umělcem. Tato část je mimořádně krátká a opět nepřináší hlubší interpretaci filmových postupů a samotného výstupu.

Závěr je bohužel strohý, absentuje zhodnocení cílů a přínosu a práce jako celek by mohla mít mnohem jasnější strukturu. Nicméně jsou-li audiovizuální přílohy rovnocennou částí práce, tyto lze hodnotit jako nadstandardní a doporučila bych k obhajobě vybrat vhodné části a komisi prezentovat ony „analytické dispozice vizuální etnografie“.

Bude-li autor v budoucnu publikovat verzi předkládané práce, doporučila bych zevrubnou stylistickou a jazykovou revizi (je zde mnoho překlepů a bohemismů, chyba je i v názvu práce). Jakkoliv je zřejmé, že autor je obeznámen se současným diskurzem vizuální antropologie či etnografie, doporučila bych širší, méně zkratkovité a kritičtější využívání odborné literatury.

Další doporučení se týká metodologických nástrojů. Z práce vyplývá, že tyto představují hlavní zájem autora na poli vizuální antropologie či antropologie obecně. Bylo by proto vhodné tyto nástroje lépe a konkrétněji uchopit.

IV. Dotazy k obhajobě

Náměty pro diskuzi již uvádím výše, nicméně bych doporučila, aby autor připravil projekci v délce, řekněme, 10 minut a následně ilustroval, jak lze o daném přemýšlet, jak film interpretovat a jaké jsou v názvu práce zmíněné „analytické dispozice vizuální etnografie“.

V. Závěr

Tato práce sestává z psané a audiovizuální části. Psaná část vykazuje několik zásadních nedostatků, zejména lze vytknout kompilační charakter teoretického textu, absence kritického čtení literatury, málo vlastní interpretace výsledků výzkumu, slabou celkovou strukturu a krátký závěr. Autor nicméně prokázal, že se v oblasti vizuální antropologie či etnografie dobře orientuje a je schopen do ní v budoucnu samostatně přispívat.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěl.

11. 8. 2019

Petra Lupták Burzová